

INTERESSANTE VISVONDSTEN LANGS NEERLANDS KUSTEN

M. BOESEMANN.

Gedurende de jaren, verlopen sinds het einde van de laatste oorlog, heeft de afdeling Vissen van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden verscheidene aanwinsten van grote wetenschappelijke waarde kunnen boeken. Een groot deel hiervan werd gevonden of gevangen door niet professionele natuurliefhebbers en vrijwillig aan ons instituut afgestaan, doch in enkele gevallen bleek de waarde van de grote nationale verzamelingen (te Leiden en in het Amsterdamse Museum) nog niet voldoende doorgedrongen, en dreigde waardevol materiaal te verdwijnen in kleinere particuliere collecties, of verloren te gaan door ondeskundige behandeling. Het lijkt mij daarom van betekenis hier nogmaals te wijzen op het feit dat wij voor aanwinsten van onze collecties voor een groot deel aangewezen zijn op de vrijwillige bijdragen van strandwandelaars en andere natuurliefhebbers, en dat wij gaarne, eventueel tegen vergoeding, opmerkelijke vondsten welke ons gemeld of toegezonden worden in onze collecties zullen opnemen.

Over vier van de meest frappante gevallen wil ik U eens wat meer vertellen. Het betreft achtereenvolgens de volgende soorten: de Tonijn (*Thunnus thynnus* (L.)); de „Snip-vis“ (*Macrorhamphosus scolopax* (L.)); een lichtgevende vis (*Maurolicus mulleri* (Gmel.)); en de Voshai (*Alopias vulpinus* (Bonnaterre)).

De Tonijn was omstreeks 16 September 1951 aangespoeld op De Beer, Hoek van Holland, aan de zuidkant van het terrein. De totale lengte was $212\frac{1}{2}$ cm, waarvan $15\frac{1}{2}$ cm op rekening van de sikkelvormige

staartvin kwam. Hoewel het dier beschadigd was, konden, dank zij tijdige melding door Dr A. B. van Deinse, vele waardevolle skeletdelen voor onze collectie bewaard blijven.

Deze soort (fig. 1) komt vooral veel voor in de Middellandse Zee, waar ze van economische betekenis is, doch op onze kust is ze slechts sporadisch gevonden; volgens Redeke (Fauna van Nederland, aflevering X) zou het hier pas de vierde bekend geworden stranding kunnen betekenen, doch waarschijnlijk zijn vele vroegere strandingen verloren gegaan. Hierop wijzen o.a. het feit dat deze soort voorkomt tot bij IJsland en de Moermanskust, en in de westelijke Oostzee; verder dat deze soort een object is voor sportvisserij nabij de Engelse kust. Volgens Dr van Deinse werden eind Augustus '51 twee mooie exemplaren gevangen bij Scarborough, ten N. van Hull. Tot slot zij hier vermeld dat deze soort een lengte kan bereiken van 3 meter, en een gewicht van omstreeks een ton. Zij is nauw verwant aan de Makreel. De volgende aanwinst, *Macrorhamphosus scolopax* (L.), in Engeland „snipe-fish“ en in Frankrijk „poisson-bécasse“ genaamd, zulks naar aanleiding van de typische kopvorm, heb ik als voorbeeld van internationale solidariteit dus „Snip-vis“ genoemd. Hiervan werd in Augustus 1950 door vissers een exemplaar gevangen op 2 km N.W. van Texel. De oorspronkelijke eigenaar heeft het dier „opgezet“, en daarbij klinknagels gebruikt voor de ogen. Hoewel het resultaat zeer zeker charmant genoemd kan worden, heeft dit exemplaar door de hierdoor veroorzaakte beschadi-

gingen wel enigszins aan waarde ingeboet. Dank zij bemiddeling van Dr R. Teunissen te Alkmaar mochten wij het dier 28 Mei 1951 voor onze collectie ten geschenke ontvangen. Het heeft een standaardlengte, d.w.z. exclusief staartvin, van 118 mm.

Deze soort (fig. 2) is zonder twijfel nieuw voor onze kust. Zij is dadelijk te herkennen aan de typische vorm en de roze tot rode kleur, en bereikt een lengte van omstreeks 25 cm. Men zou haar eerder verwachten temidden van koralen, en inderdaad komt deze soort voor in alle warmere zeeën, tot ongeveer 200 meter diep, o.a. in de Middellandse Zee. In West-Europa was tot nu toe alleen bekend dat ze in noordelijke richting tot bij Engeland gevonden werd. Door deze eerste Nederlandse vondst wordt het gebied dat deze soort bewoont dus aanzienlijk uitgebreid. De Snip-vis is nauw verwant aan de in Z.O.-Azië zo bekende mes-visjes, welke, zoals de naam aangeeft, in vorm sterk gelijken op messen en die zich voortbewegen in een verticale stand, met de kop naar beneden, en dicht langs de bodem. Een iets verdere verwantschap vinden wij met de eveneens tropische trompetvissen, met de zeenaalden, zeepaardjes, en zelfs wel met de stekelbaarzen.

Het exemplaar van *Maurolicus mulleri* (Gmel.) werd ons geschonken door de heer J. S. M. Gerrits te Zandvoort-Bad. Het werd op 11 April 1948 ongeveer 300 meter ten N. van Zandvoort-Bad in de vloedlijn gevonden omstreeks 18.30 uur, en „straalde 's avonds nog licht uit”. Het heeft een totale lengte van 54 mm.

Volgens Redeke was er tot nu toe slechts één exemplaar van deze soort (fig. 3) gevangen, namelijk in Februari 1930 voor het Goeree'se Gat. Dit is te meer opmerkelijk omdat deze auteur onder het hoofd Verspreiding het volgende opmerkt: „At-

lantische Oceaan van de Middellandse Zee tot bij de Noordkaap in diep water, in de noordelijke Noordzee verre van zeldzaam; ... en wordt bijwijlen in groote hoeveelheden op de Schotsche kust aange-

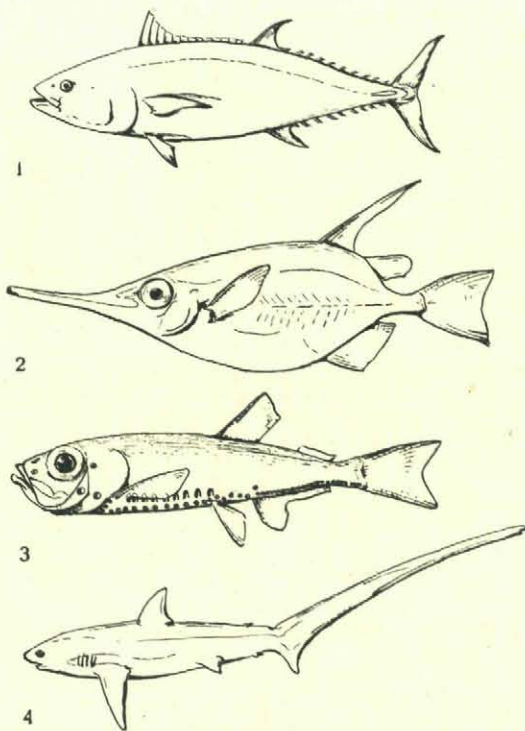

Fig. 1-4. Zeldzame vissen. 1. *Thunnus thynnus* (L.), tot 3 m.; 2. *Macrorhamphosus scolopax* (L.), tot 25 cm.; 3. *Maurolicus mulleri* (Gmel.), tot 7 cm.; 4. *Alopias vulpinus* (Bonnaterre), tot 5 m. Min of meer gewijzigd naar respectievelijk: L. Roule, *Les Poissons*, Tome III, 1945, pag. 225, fig.; idem, Tome VI, 1933, Pl. XIV; J. L. B. Smith, *The Sea Fishes of South Africa*, 1949, fig. 155; P. M. Roedel & W. E. Ripley, *California Sharks and Rays*, Fish Bulletin No. 75, California Division of Fish and Game, 1950, fig. 31.

spoeld gevonden”. Nu er hier de aandacht op gevestigd wordt, mogen we dus misschien in de toekomst meer gegevens over het voorkomen op onze kusten verwachten? Op het eerste gezicht doet deze soort denken aan een haringachtige, vooral aan de

Sprot, en inderdaad is ze daar volgens wetenschappelijke opvattingen niet ver van verwijderd in het natuurlijke systeem. Nog nauwer verwant is zij aan de Scopelidae, een groep typische diepzeevissen, die alleen 's nachts aan de oppervlakte komen, en evenals *Maurollicus* voorzien zijn van een aantal op een bepaalde manier gerangschikte lichtorganen. Deze laatste vormen ook het meest karakteristieke kenmerk van ons exemplaar, zoals op de figuur duidelijk zichtbaar is. Deze soort wordt tot 7 cm lang.

Van de laatste hier te behandelen soort, de Voshaai, kon, dank zij tijdige waarschuwing door de heer P. H. Creutzberg van het Rijksinstituut voor Visserij-Onderzoek, een fraai exemplaar voor onze collectie verworven worden. Het 123 cm lange dier (♂) werd op 23 Juli 1951, 7 mijl uit de kust voor Noordwijk, gevangen, naar de visafslag te Scheveningen gevoerd, en vervolgens, door bemiddeling van de heer J. L. van Leeuwen, ons ten geschenke gegeven.

De Voshaai (fig. 4) is vrijwel cosmopoliet, doch komt in de Noordzee slechts sporadisch voor. Volgens Redeke ontbreekt hij in de Oostzee, terwijl als noordelijke grens voor het Oost-Atlantische gebied de Shetland-Eilanden, volgens andere auteurs zelfs de Lofoten, genoemd worden. Sinds de enige vondst welke Redeke bekend was (Nieuwediep, V 1929), is omstreeks eind Juli of begin Augustus 1948 een exemplaar gevangen in het Steendiep, ten N. van Westkapelle, op 8 à 10 mijl uit de kust, hetwelk zich bevindt in het Zoölogisch Station te Den Helder. De nieuwe aanwinst is dus pas het derde bekend geworden exemplaar op onze kust.

Volgens Redeke bereikt deze soort een lengte van 5 meter, volgens anderen zelfs meer dan 6 meter, terwijl embryonen ge-

vonden zijn tot een lengte van meer dan 5 voet. Van de boven vermelde exemplaren is dus alleen het eerste (380 cm lang) bijna volwassen, de beide andere (respectievelijk 156 en 123 cm lang) zijn juveniel. *Alopias vulpinus* (Bonnaterre) is verwant aan de Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus* (Gunner)), een iets frequentere gast langs onze stranden, en de Mensenhaai, die hier gelukkig niet voorkomt. Deze laatste verwantschap behoeft liefhebbers van het zeebad niet te verontrusten, aangezien de Voshaai, evenals de Reuzenhaai, voor mensen ongevaarlijk is, waarop trouwens de betrekkelijk kleine bek en zwakke tanden reeds wijzen. Het voedsel bestaat uit kleinere vissen, vooral haringachtigen, waarop jacht gemaakt wordt met behulp van de lange staartvin (68 cm in ons exemplaar), waarmee ze de prooi samendrijven of in verwarring brengen, en soms zelfs door slagen verdoven. Het verhaal dat ze soms samen met zwaardvissen jacht maken op walvissen berust op een verwisseling met de Orca, een roofwalvis.

Hoewel, gezien de vindplaats, iets buiten het bestek van dit artikel vallend, zij het mij tot slot vergund hier melding te maken van de vangst van een fraai exemplaar van *Scylliorhinus stellaris* (L.) (♂) op 52°34' N.Br., 3°0' O.L., 16 October 1951, door het visserijonderzoeksvaartuig „Anthoni van Leeuwenhoek”, welk exemplaar ons geschonken werd door de heer L. Boerema. Deze soort is zeer nauw verwant aan de langs onze kusten sporadisch waargenomen Hondshaai (*Sc. caniculus* (L.)), doch is uit onze omgeving nog nooit vermeld. Ons exemplaar heeft een totale lengte van 106 cm, terwijl de soort een lengte kan bereiken van 150 cm.

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden.